

ГУМАНІТАРНА ФІЛОСОФІЯ ТЕХНІКИ

Богдан Баркит

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, м. Львів, 79000, Україна,
e-mail: barkyt@yandex.ru*

Розглянуто становлення філософії техніки як окремої галузі філософського знання, окреслено головні підходи до аналізу феномену техніки, виокремлюючи при цьому технічний та гуманітарні методологічні напрямки. Проаналізовано сутність техніки в її гуманітарному вимірі та взаємозв'язку з різними формами людської життєдіяльності на основі концепцій Л. Мамфорда, Х. Ортеги-і-Гасета, М. Гайдегера, Ж. Елюля. Зазначено, що хоча техніка і є виявом сутності самої людини, проте небезпека її функціонування криється насамперед не у знищенні середовища існування людини, а в перетворенні її сутності. Наголошено на необхідності критичного осмислення техніки та технічного.

Ключові слова: техніка, філософія техніки, людина, культура.

Аналіз сучасних джерел із філософії техніки свідчить про гостроту проблемної ситуації, яка склалася у такій ділянці філософських пошуків. “У цій філософії, – пише Е. Штрекер, – яку викладають лише у вигляді збірників різного роду статей і критичних нарисів, в яких спостерігаємо певний прогрес щодо постановки й вирішення окремих проблем, в цілому відбувається лише тупцювання на місці” [10, с. 55]. Такий погляд поділяють також Ф. Рап і В. Розін, наголошуючи, що філософія техніки на сучасному етапі є аморфним і непорядкованим утворенням, яке теоретично нічим не пов'язується, крім самого поняття “техніка”. У зв'язку з цим достатньо очевидно постає актуальність розгляду вже сформованих теоретичних уявлень про сутність техніки та спроби виокремлення певних підходів до цього явища.

Філософія техніки – відносно молода філософська дисципліна. Саме тому тут немає певних догматичних, сталих штампів, через призму яких ми повинні досліджувати феномен техніки. Це дає можливість вивчати техніку крізь призму різноманітних методологічних позицій, насамперед із позицій гуманітарних сфер пізнання. Мета статті – виокремити різноманітні підходи дослідження феномену техніки, подолати його натуралістичне трактування, розглянути техніку з погляду існування людини та її сфер життєдіяльності.

Філософія техніки зародилася у XIX ст. у Німеччині (Е. Кап) та Франції, а на початку XX ст. – у Росії (праці П. Енгельмеєра). Загальноприйнятим є твердження, що саме філософія техніки як окремий напрям філософських досліджень починається з опублікованої у 1877 році праці Е. Капа “Основні напрями філософії техніки”. Наприкінці XIX – початку XX століття через зростання ролі біології виникає антропоморфний образ техніки. Так, не людина – “машина”, як було в епоху Просвітництва, коли провідні позиції займає фізика і математика, а машина стає проекцією органів людини на природний матеріал. У цьому і є, на думку Е. Капа, суть

людської культури, таємниця машинного виробництва. Головне ж у теорії цього філософа – принцип “органопроєкції”. У ньому головне місце займає поняття “природна душа”. “Природна душа” – це цілісність живого організму, яка керує живим тілом. Вона регулює протиріччя, що виникають між органами тварини та їхніми функціями, становлячи тим самим зміст “органічного мислення”, і лежить в основі еволюції живої природи. Така проєкція детермінує становлення свідомості, яка своєрідно продовжує “природну душу”. Антропоморфний образ техніки ще не породжує питання про небезпеки техніки: в межах антропології людина “проєктується” на техніку, але не навпаки. “Зі знарядь, які ми виготовили, з літер, які ми відкрили, з’явиться сама людина” [8, с. 394]. Це, на нашу думку, дає змогу вже на початках зародження філософії техніки, як окремої ділянки філософського пошуку, акцентувати на тому, що техніка є необхідною частиною людського життя впродовж усієї історії і що техніка всіх часів певною мірою копіює історичний стан людства.

Згодом зміст поняття “техніка” значно розширився та ускладнився, адже сама багатогранність цього феномену зумовлює значний інтерес до проблеми. Причина різних визначень насамперед у тому, що дослідники підходять до проблем філософії техніки з різних теоретичних позицій, з різноманітними світоглядними чи науковими настановами і, відповідно, кладуть в основу визначення техніки різні її сторони, навіть виходячи з різних рівнів розвитку самої техніки. Усі десятки і сотні визначень техніки виражають або рівень наукового й теоретичного аналізу та знання епохи, або певні матеріальні, наукові та соціальні зв’язки техніки, або її культурний контекст.

Необхідно зауважити, що практично жоден великий філософ ХХ ст. не обійшов своєю увагою феномен техніки. Серед найбільш поширених підходів аналізу техніки треба зазначити культурно-історичну концепцію (Ф. Десаурер, Т. Літ), феноменологію Е. Гусерля, філософію життя (А. Бергсон, О. Шпенглер), екзистенціалізм (К. Ясперс, Х. Ортега-і-Гассет, М. Гайдегер), філософську антропологію (А. Гелен, Г. Плесснер, Л. Нуаре), есхатологічну метафізику М. Бердяєва, неомарксизм Франкфуртської школи (Г. Маркузе, Ю. Габермас, Т. Адорно, М. Горкгаймер). Ці та низка інших філософів поставили гострі проблеми онтологічного статусу й генези техніки, її сутності, феноменологічних характеристик і перспектив розвитку.

Незважаючи на розмаїття поглядів та підходів вивчення техніки, які неможливо повною мірою розглянути в межах цього дослідження, цікавим, на наш погляд, є поділ на технічний (інженерний) і гуманітарний напрями методологічних підходів тлумачення техніки та технічного загалом, який розвинув відомий американський філософ К. Мітчем. “Що стосується гуманітарної філософії техніки, або спроб релігії, поезії і філософії (тобто гуманітарних сфер знання) виробити нетехнічні або транстехнічні погляди для інтерпретації сутності техніки, то ці науки можуть, мабуть, цілком претендувати на пріоритет у концептуальному підході до оцінки техніки” [3, с. 28]. Звідси випливає, що якщо технічна філософія техніки аналізує насамперед природу самої техніки: її концепції, методологічні процедури, когнітивні структури й об’єктивні прояви, а світ пояснює переважно через технічні терміни [2, с. 6], то більшу цінність для нас становлять дослідження саме в ділянці гуманітарної філософії техніки (Л. Мамфорд, Х. Ортега-і-Гассет, М. Гайдегер, Ж. Елюль). У своїх працях ці філософи прагнуть розкрити значення техніки, її зв’язок із мистецтвом і літературою, етикою, політикою і релігією, навіть зі способом

суспільного життя, що дає нам невичерпний матеріал для рефлексії над технікою як соціокультурним феноменом. Сучасні дослідження в ділянці філософії техніки мають бути спрямовані на подолання розуміння техніки як зовнішнього до людини, її культури та соціальної організації.

Цікавим у такому контексті є підхід О. Шпенглера – одного з перших західних філософів, який оцінив соціальну і глобальну масштабність проблеми техніки. Його праця – це швидше нарис із філософії життя, а не власне філософії техніки. Але теза філософа про закономірності розвитку техніки, її автономність, а також аналіз техніки у всесвітньо-історичному масштабі розвитку культури є значним внеском у розвиток цього напрямку філософії. Необхідно погодитись із позицією російської дослідниці Г. Тавризян, що західна філософія ХХ ст. пізніше вже не створювала таких універсальних концепцій історії і культури, якими були концепції першої третини ХХ ст., а саме: О. Шпенглера, А. Тойнбі, Л. Мамфорда.

О. Шпенглер прагнув наголосити на універсальності техніки як феномену, який апріорно пов'язаний із людиною та який відображає в собі людську природу і прагнення [5, с. 52]. Філософ розглядає техніку в контексті теорії локальних цивілізацій. Цивілізація – це сукупність межових зовнішніх і штучних станів. Вона виникає слідом за культурою і є завжди сталим утворенням, тоді як людина постійно перебуває у стадії становлення. Особливу увагу, як це й не дивно, О. Шпенглер приділяє західній, “фаустівській” культурі, яка, на його думку, перебуває на останній стадії свого розвитку. “Фаустівську” культуру відрізняє від інших прагнення підкорити й використати природу, її енергію та ресурси. Саме тому високий рівень розвитку науки і техніки на Заході філософ пов'язує з історичною традицією “фаустівської” духовності. У цьому контексті, на нашу думку, необхідно акцентувати ту оригінальність та своєрідність, з якою мислитель підходив до аналізу феномену культури та цивілізації: виявлення насамперед неповторного в історичних культурах, їхньої символіки, смислу, стилю. Це дало змогу своєрідно потрактувати і виявити походження й сутність техніки загалом.

Під технікою О. Шпенглер жодним чином не має на увазі матеріальні предмети, машини чи виготовлення знарядь. Техніка для нього – це передусім “тактика життя”, вияв боротьби людини в життєвому просторі, воля до влади та панування. Необхідно погодитись тут із філософом, який, на протигагу традиційній тезі про раціональність, як рушійну силу європейської техніки висунув саме волю до панування як емоційне джерело техніки [5, с. 60]. Не важко зауважити, що ці ідеї перегукуються з тим містичним, суб'єктивним, яке він вміщує в своє поняття техніки.

Незважаючи на те, що погляди О. Шпенглера на техніку неодмінно пов'язують її з людиною та її діяльністю, їх можна назвати песимістичними з огляду на подальшу долю європейської цивілізації. “Те, що розігралося сьогодні через століття, становить собою таке колосальне видовище, що людей майбутньої культури, які будуть володіти іншою душею та іншими пристрастями, охопить відчуття, що сама природа в цю годину здригнулася. Бувало й раніше, що політика переможно крокувала містами і селами, людська економіка глибоко врилася в долі світу тварин і рослин, однак це стосувалося одного лише життя, що згодом знову пропадала без сліду. Але ця техніка залишить по собі сліди свого існування навіть тоді, коли все інше зруйнується і зникне, бо ця фаустівська пристрасть змінила вигляд поверхні Землі” [9, с. 534]. Цими словами філософ демонструє, що, на відміну від епохи Нового часу, відколи людина стала

позиціонувати себе як володар природи, в сучасному світі – стала рабом власного творіння, техніка збунтувалась проти людства. Зазначимо, що мислитель висловлював свої думки на початку ХХ ст., і це можна назвати прогнозом, який відбувся, адже технізація практично всіх сторін людської життєдіяльності є незмінною характеристикою сучасного західного суспільства.

Якщо О. Шпенглер намагався осмислити підсумки розвитку природознавства і промисловості за період кінця ХІХ – початку ХХ ст., а також узагальнити та спроектувати в майбутнє досвід минулого, то в 30-ті роки ХХ століття з'являється інша концепція культури і техніки. Американський соціолог, філософ й історик культури Л. Мамфорд вважає, що нові явища, зумовлені прогресом науки, є передвісниками нової ери культури, корінної зміни життя суспільства. Головні тези філософії техніки він виклав у праці “Техніка і цивілізація” (1934). Ці тези полягають в ідеї “технічного синкретизму”. “Технічний синкретизм” – це відкритість різних фаз технічного розвитку, можливість сприймати, засвоювати технічні досягнення віддалених від нас епох і культур.

На відміну від О. Шпенглера, у Л. Мамфорда присутній момент історизму та спадкоємності технічного розвитку. Філософ наводить приклад середніх віків у історії Європи, коли, на його думку, поштовхом до розвитку механіки стали ті ідеї, які прийшли сюди з інших культур. Не важко тут побачити відмінність від емоційної складової частини “фаустівської” душі як джерела техніки, за О. Шпенглером.

Автор виділяє історично сформовані технологічні комплекси, в основі яких лежить той чи той вид використовуваної енергії:

1. Період, який охоплює 1000–1750 рр. та якому властиві вода й дерево як головні джерела постачання енергії;
2. Палеотехнічна епоха (середина ХVІІІ ст. – початок ХХ ст.) – енергетичною базою слугує комплекс вугілля і заліза; це своєрідна “вугільна цивілізація”;
3. Неотехнічна фаза (сучасність) – електрика й нові види матеріалів.

Усе це – культурно-історичні епохи, оскільки вид енергії є не тільки чинником технічного зростання, але й показником напряму розвитку суспільства, ступенем його гуманізації, вигляду, характеру його культури.

Надто спрощено вважати, що аналіз поняття техніки в Л. Мамфорда зводиться до використання певних видів енергії чи до матеріального її втілення. Для нього важливо насамперед виявити нетехнічні фактори закономірностей розвитку техніки та технічного загалом. Під таким чинником він розуміє компенсаторну функцію як прагнення людини до реваншу в суспільстві. Не меншу роль відіграє також той тип релігії, який був поширений у країнах Західної Європи – протестантизм (як тут не згадати М. Вебера) з його аскетизмом та самообмеженням, раціональною організацією виробничих процесів. Цікавою видається думка Л. Мамфорда про роль та місце машини в західному суспільстві: на відміну від інших цивілізацій, їй відводили роль далеко не вторинного фактора, і вона мала досить великий вплив на людину та її соціальну організацію. Про причини відмінності ставлення до техніки і, відповідно, рівня її розвитку, існує чимало думок. Однак продуктивною з цього приводу нам видається думка російського філософа А. Вороніна, який вважав, що “розвиток техніки в Європі був пов'язаний не тільки з природничо-науковими передумовами, але й з особливою соціальною ситуацією, коли ідеали і цінності панування та володіння, з якими зазвичай пов'язують феномен техніки, подолали певні ієрархічні

бар'єри" [1, с. 37]. Прагнення до особистого успіху, владолюбство у поєднанні з ідеями християнства, на думку філософа, спричинили прагнення людини перейти межу, проведену природою, людиною, суспільством.

Під час своєї історії людина стала вже не тільки пристосовуватись до природи, але й змінювати її, адже людина не була б тією, якою вона є, коли б задовольняла потреби, що давали їй змогу існувати на тваринному рівні. Метою техніки стає знищення тих потреб, що задає нам природа, і пристосування середовища до потреб суб'єкта. Людство вважає своїм правом не тільки брати у природи те, що йому потрібно, але й змінювати природні процеси для того, щоб збільшувати кількість та якість потрібних йому благ. Техніка ж стала необхідним атрибутом його сутності, відповіддю на ті виклики, які дає йому навколишнє середовище. Проте, як стверджує Х. Ортега-і-Гассет, "людські потреби є такими лише у своєму винятковому зв'язку з добробутом" [4, с. 176]. Ці слова яскраво характеризують постійне прагнення людини до приємного та зручного життя, надлишкових благ та насолод.

Зазначимо, що питання про техніку переростають у Х. Ортега-і-Гассета у питання про буття людини у світі. Він виходить із того, що людське існування, перебування у світі зовсім не є схожим на пасивну присутність, що людина – це онтологічний кентавр, одна половина якого вросла у природу, а інша виходить за її межі, тобто їй трансцендентна. Жити, на думку філософа, – означає мати справу зі світом, звертатися до світу, діяти в ньому, піклуватися про нього. Життя, за його інтерпретацією, тотожне активній творчості. А воно є немислимим без технічних винаходів і створення технічних засобів. Людина не може реалізувати своє буття у світі без заощадження своїх зусиль, яке здійснюється завдяки техніці та у техніці. Місія техніки – звільнити людину від злиття з природою, від витрати зусиль, передавши їх світу технічних засобів, на машини. Розвиток техніки ж мислиться як результат невідповідності між соціальним запитом і рівнем розвитку техніки у конкретний історичний період.

У 50–60-ті роки ХХ ст. широке коло проблем філософії техніки висвітлює у своїх працях яскравий представник екзистенціальної філософії М. Гайдегер. Його філософська концепція техніки звертається до онтології, яка була призабута у європейській метафізиці. Вчення філософа певною мірою протистоїть і полемізує з інструментально-антропологічним визначенням техніки, яке розвинув інший видатний представник екзистенціальної філософії К. Ясперс. Неправильно вважати, що М. Гайдегер заперечує подібне визначення, навпаки, він називає його "зловісно правильним", проте зауважує, що правильне не обов'язково є істиною. Щоб збагнути сутність речі, філософ пропонує пробиватись крізь правильне до істинного. На початку своєї головної праці з філософії техніки "Питання про техніку" він наголошує, що сутність техніки не є чимось технічним, аналогічно як не є сутністю дерева певне окреме дерево, яке можна зустріти серед інших дерев. До того ж, коли М. Гайдегер запитує про сутність техніки, на нашу думку, він не шукає її визначення, адже це було б занадто просто. Також його не можна зарахувати ні до прихильників розвитку техніки, ні до її противників.

У центрі його праць – онтологічна інтерпретація техніки, її зв'язки з буттям, аналіз у контексті відношення людини і буття. Техніка несе зі собою і виражає в собі нове ставлення людини до світу, новий спосіб розкриття буття. У цьому вона споріднена з мистецтвом і пов'язана з істинним пізнанням. Подібно до мистецтва, техніка – це творчість, що відображається у творі, а оскільки будь-який твір виводить

потаємність у відкритість, “техніка належить до тієї ділянки, де збувається істина” [6, с. 50]. Застосовуючи техніку, людина бере участь у постачальному виробництві як способі розкриття потаємності.

Сучасна техніка пов’язана із забуттям буття і його відкритістю. У цьому криється джерело тієї загрози, яку несе зі собою техніка. Вона формує суто технічний спосіб конструювання світу, де природа стає постачальником енергії і матеріалів, ставиться на службу виробництву як видобування нових матеріалів, нової енергії, нової сировини. Техніка з розкриття потаємності буття перетворюється на продукуюче, видобувне розкриття буття, яке для техніки існує як наявність, і функціонально використовується людиною. Своєрідність сучасної свідомості полягає в тому, що онтологічна природа техніки, її зв’язок із таємницею Буття зникає, елімінується зі свідомості. Річ конститується у горизонті техніки, втрачає свою індивідуальність і самостійність. Спосіб виявлення сутності техніки, форму розкриття потаємності буття М. Гайдегер називає поставом (Gestell). Особливостями цього способу ставлення людини до буття, яке з найповніше виражене в техніці і яке, за філософом, становить місію і долю людини, є перетворення природи в матеріал і джерело постачання енергії, уніфікація всього існуючого, його функціоналізація. Сутність сучасної техніки, як зазначає М. Гайдегер, прагне все впорядкувати, щоб досягнути більшої гнучкості та продуктивності: таке виробництво зі самого початку несе в собі настанову на відтворення, на збільшення продуктивності, щоб отримати максимальну вигоду за мінімальних затрат [6, с. 50]. Філософ акцентує також поширеність настанови на панування, що не обмежується лише здійсненням волі, а є засобом онтологічної конституції і світу, і речі, і природи. Це – пряме продовження розвитку новоєвропейської науки з її баченням природи як невичерпного місця ресурсів та енергії, які, проте, піддаються розрахунку. Але якщо швидше головним виступало те, що ґрунтується на знанні, то сучасне ставлення до світу має утилітарне забарвлення: пріоритетними стають навик, вміння, майстерність. Не меншу тривогу у мислителя викликає технізація природознавства і всієї науки, яка виникла разом із поворотом новоєвропейського мислення у XVII ст. і призвела до посилення технізації світу.

На нашу думку, головним місцем у філософії техніки М. Гайдегера є твердження, що техніка є ніщо інше, як новий і всесвітньо-історичний радикальний спосіб ставлення до буття [7, с. 145]. Це твердження яскраво підтверджує метатехнічність техніки як соціокультурного феномену.

Учення мислителя про техніку, що особливо акцентує ризик і небезпеку техніки для сучасної цивілізації і одночасно її незамінність, є складовою частиною його критики сучасної цивілізації, його філософії мови і концепції метафізики. Метафізика для нього – це не просто етап розвитку філософської думки, який змінюється фундаментальною онтологією, а певний спосіб буття, ставлення людини до світу, що пов’язаний із перетворенням буття в суще, творчості в добувне виробництво, із забуттям істини буття, його Таємниці. До М. Гайдегера техніку розглядали передусім як проблему філософії культури і філософії історії. В основній ідеї його філософії техніки, а саме – в розгляді техніки як нового всесвітньо-історичного радикального способу ставлення до буття, обґрунтовано той погляд, що “...небезпека техніки для людини полягає насамперед не в знищенні існування людини, а в перетворенні її сутності...” [7, с. 148]. Філософа більше цікавить страждання, спричинене технічним баченням буття, аніж ті руйнування, які несуть зі собою окремі технології. Проте цікавим є його поворот у пошуку шляхів

подолання тих небезпек, що несе зі собою постав. М. Гайдегер вважає, що як тільки людина визнає техніку тим, чим вона є, то досягне вільне ставлення до неї. І вже ту небезпеку, яка йде від техніки, ми можемо подолати тільки після усвідомлення цього.

Французький соціолог Ж. Елюль у праці “Інша революція” так уявляє собі вплив техніки на життя людини: “Ми живемо в технічному і раціоналізованому світі. Природа вже не є нашим звичним оточенням. По суті, середовище, що поступово утворюється навколо нас, є передусім усесвітом Машини. Техніка сама стає середовищем: у прямому розумінні цього слова. Техніка оточує нас як суцільний кокон без просвітів, що робить природу зовсім непотрібною, покірною, вторинною, малозначимою для нас. Єдине, що має значення, – це техніка. Природа виявилася демонтованою науками і технікою, техніка склала цілісне середовище існування, всередині якого людина думає, живе, відчуває, набуває досвіду. Всі глибокі враження, які переживає людина, своє джерело містять у техніці” [11, с. 147]. Визначаючи техніку як сукупність методів, раціональних та ефективних у будь-якій ділянці людської діяльності, Ж. Елюль пов’язує техніку із загальною раціоналізацією світу і висуває вимоги контролю над технічним розвитком. Техніка здатна перетворювати засоби на мету, стандартизувати людську поведінку, і, як наслідок, робити людину об’єктом “калькуляцій і маніпуляцій”.

Отже, технічний прогрес, на думку філософів техніки, згубно діє не тільки на навколишнє середовище, але й на те, як людина сприймає цей світ. Техніка, перетворюючись на самостійне цілісне утворення, трансформуючи наше сприйняття світу, міститься навіть у сфері мистецтва. “Мистецтво, – пише Ж. Елюль, – по-справжньому є вкоріненим у тій сфері, яка зі свого боку цілком реальна і вимоглива. І переходу від старого, традиційного середовища до технічного є достатньо для пояснення всіх особливостей сучасного мистецтва. Уся творчість зосереджується у ділянці техніки, і мільйони технічних засобів виступають свідченням цього технічного розмаху, більш вражаючого, ніж усе те, що зміг би створити художник. Художник вже не може залишатися творцем перед реальністю цього колосального продукування речей, матеріалів, товарів, потреб, символів, що виробляють щорічно технічним виробництвом. Теперішнє мистецтво – це віддзеркалення технічної реальності” [11, с. 148].

Аналізуючи концепції різних авторів, ми бачимо, що серед західних філософів існують принципово різні підходи тлумачення феномену техніки. Техніку розгляд-дають як складний соціокультурний феномен, причому всі філософи акцентують на його багатовимірності. Це ще більше ускладнює філософський аналіз техніки, адже виникають труднощі: чи трактувати техніку “вузько”, в її інструментальному значенні, наполягаючи, як це робить багато хто, на її нейтральності як засобу, що можна використати з різною метою, абстрагуючись від наслідків і наголошуючи головню на закладених у ній величезних можливостях, чи говорити про “феномен техніки”, тобто про явище, яке значною мірою відповідальне за істотні зміни у людському житті в соціальному, біологічному, психологічному, гносеологічному планах. У цьому контексті продуктивним, на наш погляд, є введення у зміст поняття “техніка” різних аспектів людської діяльності, більше того, розуміння цього феномену у тісному зв’язку з ними. Не менш важливо критично досліджувати феномен техніки та й пізнання загалом, що, за К. Попером, є невід’ємною рисою наукового пізнання. Саме тому гуманітарна філософія техніки, вважаємо, має значні перспективи, адже ті питання, які вона порушує, як ніколи гостро стоять на порядку денному людства.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Воронин А.* Миф техники. М.: Наука, 2004.
2. *Камалова С.* Техника как предмет социально-философского анализа: Автореф. дис. канд. филос. наук. Казань, 2003.
3. *Митчем К.* Что такое философия техники? М.: Аспект Пресс, 1995.
4. *Ортега-и-Гассет Х.* Избранные труды. М.: Весь мир, 2000.
5. *Тавризян Г.* Философия XX века о технике и технической цивилизации. М.: Российская политическая энциклопедия (РОССПЭН), 2009.
6. *Хайдеггер М.* Вопрос о технике // В кн.: Новая технократическая волна на Западе. М.: Прогресс, 1986. С. 45–67.
7. *Хесле В.* Философия техники М. Хайдеггера // В кн.: Философия Мартина Хайдеггера и современность: Сборник. М.: Наука, 1991. С. 138–154.
8. *Хунинг А.* Homo mensura: люди – это их техника – техника присуща человеку // В кн.: Философия техники в ФРГ. М.: Прогресс, 1989. С. 394–403.
9. *Шпенглер О.* Закат Европы: Очерки морфологии мировой истории: в 2 т. М.: Мысль, 1998. Т. 2.
10. *Штрёккер Э.* Философия техники: трудности одной философской дисциплины // В кн.: Философия техники в ФРГ. М.: Прогресс, 1989. С.54–68.
11. *Эллюль Ж.* Другая революция // В кн.: Новая технократическая волна на Западе. М.: Прогресс, 1986. С. 147–152.

HUMANITARIAN PHILOSOPHY OF TECHNICS

Bohdan Barkyt

*Ivan Franko National University of Lviv,
Universytetska str., 1, Lviv, 79000, Ukraine,
e-mail: barkyt@yandex.ru*

The formation of philosophy of technics as a separate branch of philosophical knowledge is considered, the main approaches to the analysis of the phenomenon of technics, separating technical and humanitarian methodological areas, are outlined. The nature of technics in the humanitarian aspect and the relationship with different forms of human activity based on the concepts of L. Mumford, X. Ortega y Gasset, M. Heidegger, J. Ellyulya is analysed . It is defined that although the technics is an expression of the nature of a human being, the danger of the operation does not lie primarily in the human habitat destruction, but in transforming of the essence. The necessity of critical and technical understanding of technics is emphasized.

Key words: technics, philosophy of technics, human, culture.

ГУМАНИТАРНАЯ ФИЛОСОФИЯ ТЕХНИКИ**Богдан Баркит**

*Львовский национальный университет имени Ивана Франко,
ул. Университетская, 1, г. Львов, 79000, Украина,
e-mail: barkyt@yandex.ru*

Рассмотрены становление философии техники как отдельной отрасли философского знания, очерчены основные подходы к анализу феномена техники, выделяя при этом технический и гуманитарные методологические направления. Проанализированы сущность техники в ее гуманитарном измерении и взаимосвязи с различными формами человеческой жизнедеятельности на основе концепций Л. Мамфорда, Х. Ортеги-и-Гассета, М. Хайдеггера, Ж. Эллюля. Отмечено, что хотя техника и является проявлением сущности самого человека, однако опасность ее функционирования кроется прежде всего не в уничтожении среды обитания человека, а в превращении ее сущности. Подчеркнута необходимость критического осмысления техники и технического.

Ключевые слова: техника, философия техники, человек, культура.

Стаття надійшла до редколегії 8.09.2011

Прийнята до друку 22.09.2011